Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דריימאל וואכענטליך
מאנטאג, מיטוואך אונד פרייטאג
אונד קאסטט
פיר עסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד. קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. — קר. ע. וו.
פיערטעליעהר 2 גולד. 50 קר. ע. וו.
פירס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיערטעליעהר 2 גולד. 75 קר. ע. וו.

אייך דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג
פרענומערירען
אונד דער פרענומעראנדו-פרייס בעלייפט מיט דעם עסטאנגע דעם ערשטען פלאטטעס.
דיא דעראקציאן בעפינדעט זיך אין
פעסט
וואיטצנער בולוואר נומ. 29
וואהרן מאן אונד דיא פרענומעראנדו-אנסטאלטען צו ווענדען בעלייבט.

Nr. 82, פינפצעהנטער יאהרגאנג. פעסט, מאנטאג ד תמוז התרמ"ג. Pest, den 9 Juli 1883.

דער עסלארער פראצעס.

אינטער דען וויפבאלדען גולט דיא רעגיר: ונגען מאן זיך בערייטשען וויל, געגיבט עס נכטס פיעל צו טרינקען אונד רוהיג בים געטרענקע פארט-צוזעטצען, וואנדערן מאן מיט זינגען אונד שרייען אונד מאנצען, זיך עررייטצען אונד זיך זא געיים-טערמאסען אין דען הייס הערינהעטצען, זא אבער איינע רוהיג איינטרייטס, ווייל מען נאך אונד נכטסערן אונד שעמט זיך זאגאר דעם פרייהיר גע-מאכטען לערמס.

זא געדט עס אונס עטצטס מיט דער נירעד-האזער שלום-פערהאנדלונג. ווענן מאן נאך מאנ-פיר טאג דיא אינגעריר ראנגען אונד ברייטען נירעדהאזער בערכטעט הוכרעזען מיס, אונד מאן זיך געוויסערמאסען זולבער הוניגהעטצט, זא ווירד מאן בערייטש אונד גלייבט, דאס דאך עטוואס פאר-געהט, דאס דעם פראצעסס דאך עטוואס צו נרונ-דע ליעגט. ווענן אבער זא אין פרייר מאנ, זא אין זאנגטאג, אן דעם קייגע געריכטס-פערהאנדלונ, שטאטטפינדעט, אינטרייטס, אונד מאן מיט דעם לע-זען דער לאנגען פערהאנדלונגען נכט בעטעפטיגט איזט אונד צייט האט, זיך מיט זינגען אינגען נכ-טערגען מעגליכט-פערטשאפט צו בעטעפטיגען, דא דאממסט מאן צוור בעזונגנג. אונד דיפס: דיא לע-בער גאטט אים הממעל: איזט דענן דיא גאנצע וועלט אין אינמאר פערריקט וואהרהיג אונד אך מיט? איזט עס דענן ווירקליך מאגליך, דאס מאן גאנץ אים ערנסט אונד נכט אים שפאס הייטצוטאג דיא זינען אינגעס הייטצוטאגס מארדעס בעשלייטיגט? איזט דענן נאך דיא ערגיטערונג נכט אינגעטרעטען, אונד שטעהט זיך דענן דיעזע מעגליכקייט נאך נכט, דאס דיא ווענגען אינגעס זאלבען דענען וואהרען שאן פינפ-פיערטעל-אהרהיג הערוהיג גאנץ אייגאא, דא דיא גאנצע וועלט, אין דערס אונד אין פרענונג פערזעטצען?

מאן וויים וואהל, דאס אלל דאס נור דיא אנט-טעמטען אונס ווערקס געווענטצט. אבער איזט דענן דיעזעס ווערק נאר זא הייטצוטאגס געמאכט, דאס מאן זיך זא אלנגער צייט עס נכט הייטצוטאגס אונד נכט דאריין צו דאממען פערמאג, דאס עס עבען נור אין מאשען-שפיעלער-ווערק איזט?

ווי דאבען שאן אים פערהיר דיעזעס פרא-צעסס דיא בעטרעפענדע געמאכט, דאס עס אונס הייטצוטאגס נכט גענוגען ווירד, ווענן דא דיא אנ-שולדיגן פערהאפטעטען ווענן פרייטעפאכען ווער-דען; דענן ווערד פערנינפטיגע ערהאפפען אך נאך נכט עטוואס אנדערעס. אנזער וואונש געהט עהנר דאהין, דאס דער דאס „מאגיערן“ דער אנט-טעמטען פאר אללער וועלט עטטעקט אונד ווער-טערמערט ווערדע. דענן זא דאנגע דעם נכט גע-שעהט, איזט נאך אומסטר צו פרייבטען, דאס אך נאך שפעטער דיא ווענן אנטעטר דיעזעס שרעקליכ-ערמאלטענדע „ווערד-ווערק געראטהען מאנגען.

ווערדט דענן הייר נכט ווערד פערנינפטיגע, דאס מאן ווי שאדה, דער פלאסער מאטהיי אונד אללע ציעגען, וועלכע גענען דיא ווענן אינזאנגען, זיך דיא פאן דען אנט-טעמטען אבגעריכטעטען מאטי-גען זיך? — אבער ליידער געלינגט עס נכט, דענן פערטהייטיגען, מאנאטען אוהרהיג שאפזוגיגען הער- אונד הין-פראגען אך זיך אייגען פאן אייג-זען פיעלען אבגעריכטעטען צו בעזיעהען, דאס ער אים גערייכטס-וואלל אין זיך קערטיג אונד אפפען זאגט: „מיינע הערען!“ דאס גערעכט איבער מיין גע-ווישען, אונד אך מיס הייר הייטצוטאג בעקענגען, דאס אך פאן דיעזען אונד דיעזען אנט-טעמטען צו דיעזער לייגענדאפטען אינזאנגען פערלייטעט ווערדען, דיא ווענן זאגען, זיא זיך אונד אנ-טעמטען אונד הייר זאגאר דעם פרייהיר גע-מאכטען לערמס.

זא געדט עס אונס עטצטס מיט דער נירעד-האזער שלום-פערהאנדלונ. ווענן מאן נאך טאג פיר טאג דיא אינגעריר ראנגען אונד ברייטען נירעדהאזער בערכטעט הוכרעזען מיס, אונד מאן זיך געוויסערמאסען זולבער הוניגהעטצט, זא ווירד מאן בערייטש אונד גלייבט, דאס דאך עטוואס פאר-געהט, דאס דעם פראצעסס דאך עטוואס צו נרונ-דע ליעגט. ווענן אבער זא אין פרייר מאנ, זא אין זאנגטאג, אן דעם קייגע געריכטס-פערהאנדלונ שטאטטפינדעט, אינטרייטס, אונד מאן מיט דעם לע-זען דער לאנגען פערהאנדלונגען נכט בעטעפטיגט איזט אונד צייט האט, זיך מיט זינגען אינגען נכ-טערגען מעגליכט-פערטשאפט צו בעטעפטיגען, דא דאממסט מאן צוור בעזונגנג. אונד דיפס: דיא לע-בער גאטט אים הממעל: איזט דענן דיא גאנצע וועלט אין אינמאר פערריקט וואהרהיג אונד אך מיט? איזט עס דענן ווירקליך מאגליך, דאס מאן גאנץ אים ערנסט אונד נכט אים שפאס הייטצוטאג דיא זינען אינגעס הייטצוטאגס מארדעס בעשלייטיגט? איזט דענן נאך דיא ערגיטערונג נכט אינגעטרעטען, אונד שטעהט זיך דענן דיעזע מעגליכקייט נאך נכט, דאס דיא ווענגען אינגעס זאלבען דענען וואהרען שאן פינפ-פיערטעל-אהרהיג הערוהיג גאנץ אייגאא, דא דיא גאנצע וועלט, אין דערס אונד אין פרענונג פערזעטצען?

מאן וויים וואהל, דאס אלל דאס נור דיא אנט-טעמטען אונס ווערקס געווענטצט. אבער איזט דענן דיעזעס ווערק נאר זא הייטצוטאג געמאכט, דאס מאן זיך זא אלנגער צייט עס נכט הייטצוטאגס אונד נכט דאריין צו דאממען פערמאג, דאס עס עבען נור אין „מאשען-שפיעלער-ווערק“ איזט?

ווי דאבען שאן אים פערהיר דיעזעס פרא-צעסס דיא בעטרעפענדע געמאכט, דאס עס אונס הייטצוטאגס נכט גענוגען ווירד, ווענן דא דיא אנ-שולדיגן פערהאפטעטען ווענן פרייטעפאכען ווער-דען; דענן ווערד פערנינפטיגע ערהאפפען אך נאך נכט עטוואס אנדערעס. אנזער וואונש געהט עהנר דאהין, דאס דער דאס „מאגיערן“ דער אנט-טעמטען אך אללער וועלט עטטעקט אונד ווער-טערמערט ווערדע. דענן זא דאנגע דעם נכט גע-שעהט, איזט נאך אומסטר צו פרייבטען, דאס אך נאך שפעטער דיא ווענן אנטעטר דיעזעס שרעקליכ-ערמאלטענדע

אין האנדיפעלכ ווערשפּרינג פערווערלעטן
אונד אומאלכ בעלייפטיגן פאר באדאכטן. פיקה
פאן דעזען אבגעריסטעטן צינגן וואורדן פאם
פרעודעטען זעלבער אלס לענגער ערקאנגט, דא
אורדן געסטרינגן אויסזאגן עגנן אויסזאגן, דא
זא פאר אנעם אדר מאכטען, נאכן וועלכשפּראכן,
דער פרעודענט פראגט זא: זא מאנגן וועגנם.
טענם דען גרונד אנגעבען, ווארום אורדן דעסמא-
לינגן אויסזאגן פאן דען פאר אנדערינגן זא ווערד
אבווייכנן? — דאך זא קאנגטן דא אבווייכונגן
נכט גענוגענד בעגרינדען, דער פרעודענט מוסטע
זין ערקלערען, דאס זא וועגנן אורדער לעגנדאפ-
טיגקייט צום שוואורן נכט צוגעלאסטן ווערדן
קאנגן.

געסטערן וואורדן אין אין שטייר-בעמאטער
פאן טוסא-דאדא, נאמענס דאנגעגנ, פערדאכט,
דער פאר אנעם אדר דארט שטעלל פערטרעטענדער
נאטער געוועזען, דעגן אויסזאגן וואורן דורכגעגנ
צו גנגסטען דער ערדן, ער אנגסט: „דא אינגן דער
לייכע וואורן געשלאסטן אונד פאללער ערדע. אך
וואר בא דער לייכענבעדכטעגנ, וועלכע גלייך אן
דער נאכט פאר גנגנאמטן וואורדע אך הערלט דא
לאסטן אן דער דאנד אונד דאנד אללעס גענ-
געוועזען.

אטוואס צו דארגנגנ: „אך דענגע ווערד גלא-
טגם גגייבט אויף אורדע אויסזאגנגן, דא אינסער-
אדרגנגלך וויסטן ווערד אך הארלטע דא פיר אינגן
געבילדעטען מאנן, דאכטן דא אך דא צוהגע דער
לייכע געוועזען?

דארגנגנ: „א וואהל! אך וואר אן דעם מגנ-
דע דער לייכע קלייגע אונד דיכטע צוהגע. (אלזא
נאנגן וואלכע, דא דא עכסטער דאסטע).

אטוואס: „דא וועלכסט דאכטן דא צוהגע
געגנ געוועזען?

דארגנגנ: „א וואהל! אך דאנן בעשטעמט
בעדיפטען, דאס דא צוהגע קלייגן אונד דיכט
ווארגן. אך וואר אך, דאס דא בא דער לייכע גנ-
פרגנגנ פארבע אן אן פאפיר אנגעדוקקלט וואר.

אטוואס: „אבער אן דעם פראטאקאלל דעם
אנטערזוכונגס-וויסטעם וויד דעזעם פאפיר עס
מיט קייגם אבטע ערגרגנגנ.

דארגנגנ: „דא דעם פאפיר דא פערשוואנ-
דען אזם, וויס אך נכט, אך וויס אך, דאס דא
לייפגן אונד נאוט דער לייכע אנגעדגנגן אונד
אנגעשוואללען ווארגן אונד דערגן גגנגע גגייטגן
דא צוהגע גערדקט וואר.

דאס פאנד אטוואס פיר ווערד וויכטגן, וויל
נאך דעם גשאכטגן אדרבע פראפעסאר אינגע
וואסגערליכע עכגן ואדכע גגיכגן דאכטע. — אך
בטטגע מיר צו אנגן (פראגט אטוואס), דאס אך
אדר בעגרגנגם-אדגם דעזערלכע וואדרגנדגנגנ
געמאכט?

דארגנגנ: „אללע וועלט וויס, דאס אינגער
בעגרגנגם-אדגם קרגנכטגן אזם, אונד דאס דא
שטאנד ער אטמער צו גגטגן דער לייכע.

אטוואס: „דא וויסגנשאפט דערדם דאס
בא דא וואסגערליכגן דא פערגעוגנגנ צו אללערלגם
אזם דא נאוט, בא דגן אינגן אונד לייפגן אינ-
טרגטע וואללגן דא מיר אללא אנגן, דאכגן דא
אן דער נאוט אינגע פערגרגנגנ, אינגע פיללגם בע-
מערקט?

דארגנגנ: „נאנגן בעשטעמט.

אטוואס: „פערבייטעט דא לייכע אינגן
שטארקגן גערדן?

דארגנגנ: „מאן דאנגטע עס נכט אויסדאל-
טגן; מאן מוסטע זיך פארטוויידערע אנטוגגרגן,
אזם פרישע לופט צו שאפפגן.

אטוואס: „אן דעם גשאכטגן דעם טוסא-
דארגנ אינגעגם וויפט עס, דא לייכע דא דא
אינגם וו.-ערדרגנגן מערדגנגם, דאכגן דא קגנגנ-
דאפגן, אב דער אדגם מיט עמאנדגם אבער דאס
מיטדאמלכגן אלטער דער לייכע געשפּראכגן?

דארגנגנ: „אך דאבע דענגגנגם דאפגן, דאס
דארגם דערבער געשפּראכגן וואורדע — אונד אך
וועלבער בעמערקטע נאך: עס דא וואהרשיינלך
דא לייכע דער עכסטע, נאכדעם דא קלייגע, דיכטע
צוהגע דאסטע: דענן, דא בעקאנגט. לייגם מאן

Budapest, 1882. — Druck v. M. Burian, Waitznerboulevard.

דאס פערשוואנדענע מערכגן גערגכלך קורדגנ-
טירגן, אונד אן דער אסטלכגן פערזאנס-בעשריי-
בונג דער פערשוואנדענגן הוגם עס, דאס דא קלל-
גנ, דיכטע צוהגע דאבע, א, מערדערגן, וועלכע בא
דער לייכגן-בעזוכטגנג צוגעגגן ווארגן, שפּראכגן
דא אללע אובערצייגגנג אגס, דאס דעזע לייכע
עגנע דער עכסטע דא, דא עס נכט צו פערקענגנן
וואר, דאס דעזעם פרינגנמטער אונד גאנן וועגנ-
לכע פערזאן געזוכגן.

אטוואס: „וואורדע דעזעם געשפּראך אין
פאן אנדערגן גערדן?

דארגנגנ: „עס וואורדע פאן אללגן אנ-
דארם, דא צוגעגגן ווארגן.

פרעודענט: „נאכדעם עכסטע אן דגן הערגן
לארגנגנ זאלכע פראגגן גערגכטעט וועדגן, וועלכע
דאס וויכטגגע שאמגפּיזל פערלעכטגן דורפטגן,
זא ערזוכע איך דא אנגעזעגן דאמגן, דגן זאאר
צו פערלאסגן.

דא דאמגן פערלעכגן דגן זאאר.

הערגיך וואורדע דער וויכטגע טוסא-דאדאער
אנגעגגנ לעגנאגגגט פערהארט, ער ערגעדגנ-
טע, דאס גלייך בא דער אללערגרכטגן בעזוכט-
גנג דער לייכע אגגער פאן דגן רגכטגרן גגגאגט:
„דא קלייגער דאכגן נכט צו בעדגגגגן, דענן וועגן
דעזעם איך דער פערשוואנדענגן עכסטער גגדארגן,
זא קאנן עס דאך אגגע פרעכטע לייכע זגן!“ (דא
קאנגטע מאן דאס אללא זאללגר אנגגן!) וועגגר ער-
צעגלגט לעגנאגגגג